

Arhitectura rurală din zona etnografică a Târnavelor. Studiu de caz: satul Bălcaciu/Bulkesch/Bolkács – între tradiție și modernitate

ARTICLE HISTORY:

Received: 18.03.2025

Revised: 21.06.2025

Accepted: 25.06.2025

Available online: 09.07.2025

Maria LAZĂR

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

marialazar371@gmail.com

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.10>

TITLE: “Rural architecture from the Târnavă etnographic zone. Case study: the village of *Bălcaciu/Bulkesch/Bolkács* – between tradition and modernity”

ABSTRACT: This paper illustrates the architectural characteristics of the “Târnavă Mică” ethnographic zone, with a focus on Bălcaciu, a village in the region. The area has a complex historical evolution that is reflected in the village’s architecture. Due to fairly recent historical events, there was a dramatic demographic shift clearly mirrored in the village’s appearance. The oldest building in the village, the Evangelical church, originally built in the XVth century, stands as a beautiful example of a medieval fortified church, such as others that can be found all over Transilvania. The current architectural landscape of this rural community is a result of its historical evolution, but also of the blending of multiple ethnic groups throughout the years: Romanians, Saxons, Hungarians and the Roma people. At the moment, houses that are newly built rarely follow traditional rules or include traditional elements. Rather, the rise of globalisation has a visible impact on current architectural trends that are borrowed from abroad and included in this small Transilvanian village.

KEYWORDS: architecture; Saxons; tradition; modernity; Transilvania; multiethnicity.

REZUMAT: Această lucrare ilustrează caracteristicile arhitecturale ale zonei etnografice „Târnavă Mică”, cu un accent sporit pe Bălcaciu, un sat din regiune. Zona are o complexă evoluție istorică, ce se reflectă în arhitectura satului. Din cauza unor evenimente istorice relativ recente, a existat o schimbare demografică dramatică oglindită în mod clar în aspectul satului. Cea mai veche clădire din sat, biserica evanghelică, construită inițial în secolul al XV-lea, reprezintă un minunat exemplu de biserică fortificată medievală, cum sunt altele care pot fi găsite peste tot prin Transilvania. Peisajul arhitectural actual al acestei comunități rurale este un rezultat al evoluției sale istorice, dar și al amestecului unor grupuri etnice multiple de-a lungul anilor: români, sași, maghiari și romi. În prezent, casele care sunt nou construite rareori urmează normele tradiționale sau includ elemente tradiționale. Mai degrabă, avansul globalizării are un impact vizibil asupra tendințelor arhitecturale actuale, care sunt împrumutate din străinătate și incluse în acest mic sat transilvănean.

CUVINTE-CHEIE: arhitectură; sași, tradiție; modernitate; Transilvania; multietnicitate.

INTRODUCERE

Din punct de vedere istorico-etnografic, dar și din perspectiva zonelor de arhitectură rurală, localitatea Bălcaciu este situată în Valea Târnavelor¹, mai exact în zona Târnavei Mici, în așa-numita Țară a Vinului². Găzduind prima cramă industrială din țara noastră³, Bălcaciu este așezat într-o renumită zonă viticolă, în care se produce cunoscutul vin de Jidvei.

În ceea ce privește arhitectura, zona Târnavei mici este una de tranziție, datorită influențelor sale multiple⁴, cauzate de amalgamul de etnii și culturi aferente existente în această zonă.

Bălcaciu este un sat răsfrat, ceea ce este o caracteristică a satelor din zonă⁵. Privitor la poziționarea clădirilor, se constată unirea, fie a zidurilor caselor învecinate, fie a porților acestora, o trăsătură specifică vechilor așezăminte săsești din zonă. Casele corespunzătoare fiecărei străzi sunt lipite în scop defensiv⁶.

Modalitățile de apărare a localității, datând din perioada medievală, se regăsesc atât în această aliniere și unire a locuințelor, cât și în existența bisericii fortificate. Vechimea lor de cel puțin câteva secole este confirmată și de reprezentarea cartografică a satului în hărțile realizate în timpul Primei Ridicări Topografice, din vremea Imperiului Habsburgic.

Fig. 1. Bălcaciu, așa cum apare el în hărțile iosefine din 1769–1773. (Sursa: arcanum.com)

¹ László Vofkori și Ana Lenart, "Unități administrativ-teritoriale istorice și regiuni etnografice în sudul și estul Transilvaniei", în *Acta 1998* (Miercurea Ciuc: Székely Nemzeti Múzeum, 1999), 29, disponibil online la https://epa.oszk.hu/03200/03277/00007/pdf/EPA03277_acta_1998_2_027_035.pdf.

² Gabriel Rustoiu și Vasile Moga, ed., *Istoria județului Alba* (Alba Iulia, 2013), 341, CD.

³ *Ibidem*, 342.

⁴ Árpád Furu, "Arhitectură rurală în Transilvania. Influențe, evoluții, zonificare", în *Manual de specialitate pentru studenți și cursanți postuniversitari* (Cluj Napoca: Transilvania Trust, 2015), 158, disponibil online la https://www.academia.edu/31938851/Arhitectur%C4%83_rural%C4%83_%C3%AE_n_Transilvania_Influen%C8%9Be_evolu%C8%9Bii_zonificare_2015.

⁵ *Ibidem*, 145.

⁶ Marius Barbieri, Alexandru Damian și Laura Damian, *Arhitectură+Urbanism. Locuirea rurală tradițională din județul* (Alba Iulia: Altip, 2014), 111

Este de remarcat faptul că, într-o formă ușor modificată, toponimia arătată de aceste documente s-a păstrat, într-o formă ușor modificată, până astăzi. De pildă, dealul ce poartă, potrivit hărții, numele „Hasel Berg” este, în prezent, numit de etnicii români, „Hosăl” Berg, pronunție aproape identică cu cea din limba germană.

EVOLUȚIA DEMOGRAFICĂ A SATULUI BĂLCACIU

Având în vedere că prima atestare documentară a localității datează din 1319¹, de mai bine de 700 de ani, Bălcaciul are o istorie îndelungată, care conține și episodul poposirii lui Vlad Țepeș în sat, în anul 1475².

De-a lungul anilor, satul s-a aflat într-o permanentă evoluție, reflectată atât de clădirile de pe teritoriul său, cât și de datele demografice existente.

Potrivit ultimului recensământ, cel din 2021, populația satului este de 1299 de persoane³.

După cum arată un document în maghiară⁴, ponderea etnicilor sași a scăzut drastic începând cu anii '40, dar în special în anii '60, lucru ce se întâmplă la nivel național. Acest fapt a fost cauzat de înrolarea în armata germană a mai multor etnici sași începând cu 1943, când li se oferă cetățenie germană, fără ca promisiunea să fie și îndeplinită. O parte dintre ei sunt deportați în Siberia în timpul războiului, fără a se mai întoarce. Începând cu 1966, în timpul lui Nicolae Ceaușescu, sunt „vânduți” Germaniei anual un număr mare de sași, dar nu mai mult decât 10.000/15.000.⁵

Caracterul multietnic al satului este menținut și în prezent, cu toate că, pe parcursul secolului XX, ponderea pe care o avea fiecare etnie prezentă în sat s-a aflat într-o continuă schimbare. Modificările survin și unor decizii politice, în urma cărora un număr mare de etnici sași au părăsit țara noastră, stabilindu-se în Germania. Mulți dintre aceștia păstrează, totuși, nostalgia trecutului, dovadă fiind și mulțimea de sași care s-au reîntors în România cu ocazia celebrării a 700 de ani de la prima atestare documentară a așezării.

Datele demografice evidențiate anterior oglindesc o tendință existentă la nivel național, determinată de fapte istorice concrete. Deși numărul etnicilor germani a scăzut treptat între mijlocul secolului XX și anii '90, informațiile avute în vedere confirmă migrația masivă din România a sașilor în primii ani postdecembriști⁶, cea mai drastică scădere a populației sașilor având loc între 1977 și 1992.

Dată fiind emigrarea masivă, peste hotare s-au creat, din profundul sentiment de dor față de locul de origine, comunități menite să mențină viu spiritul săsesc din Transilvania, numite, în limba germană, *Heimatortsgemeinschaften*, care, în limba română, înseamnă „Comunitățile satului natal” (trad.n., M.L.), denumire prescurtată adesea sub forma „HOG”. Acestea organizează întâlniri periodice, în care etalarea portului popular și practicarea de

¹ Dan Ghinea, *Enciclopedia geografică a României* (Toronto: Editura Enciclopedică, 2018), 30, disponibil online la <https://hdl.loc.gov/loc.gdc/gdcebookpublic.2019279210>.

² Ștefan Andreescu, *Vlad Țepeș Dracula. Între legendă și adevăr istoric* (București: Editura Enciclopedică, 1998), cap 3, disponibil online la https://bjmures.ro/wp-content/downloads/carteapentru studenti/A/StefanAndreescu-Vlad_Tepes.pdf.

³ Institutul Național de Statistică, Rezultate definitive. Caracteristici demografice. Populația rezidentă (Sexe, Județe, Municipii, orașe și comune*, Sate*), 2021, disponibil online la <https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive/>.

⁴ Árpád Varga, *Fehér megye településeinek etnikai (anyanyelvi/nemzetiségi) adatai 1850-2002*, 2010, 102, disponibil online la <https://www.kia.hu/kiakonyvtar/konyvtar/erdely/erd2002.htm>.

⁵ Ancuța Baciș și Irina Mihaela Moise, „Arhitectura rezidențială săsească”, în *Argument* (București: Editura Universitară „Ion Mincu”, 2015), 390, disponibil online la <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1057380>.

⁶ Bénédicte Michalon, „Migrație internațională și recompunere spațială în România. Proprietatea imobiliară, miza relațiilor dintre sașii transilvăneni și actorii locali din comunitățile de origine”, în *Reinventând germanitatea. Etnicizare, mobilitate și împrumut cultural la marginea Europei* (București: Tritonic, 2017), 183, disponibil online la <https://www.researchgate.net/publication/328580628>.

dansuri populare sunt activități de bază. O astfel de comunitate există și pentru satul Bălcaciu, asociația organizând vizite anuale în satul de origine, de obicei vara. Comunitatea joacă un rol deosebit de important și în conservarea condiției bisericii evanghelice, atât prin donații, cât și prin reînvierea unei vechi tradiții de întreținere anuală a zidurilor fortificației și ale bisericii¹.

ARHITECTURĂ

Lucrarea de față evidențiază tipologia locuințelor din satele din zona etnografică a Târnavei Mici, concentrându-se asupra localității Bălcaciu, care a avut, în trecut, predominant populație săsească. Arhitectura din satul Bălcaciu este tipică zonei în care se află, majoritatea clădirilor fiind specifice etnicilor sași care le-au construit. Această trăsătură determină specificitatea clădirilor din localitate, cele mai vechi dintre acestea fiind strâns legate de viața religioasă a sașilor transilvăneni. Nici arhitectura laică nu este de ignorat, deoarece un număr foarte mare de clădiri ridicate de sași sunt utilizate și în prezent, aspectul lor îndepărtându-se mai mult sau mai puțin de tradiție.

Arhitectura sacră

Asemenea celorlalte clădiri importante de pe teritoriul satului, lăcașurile de cult sunt situate în centrul acestuia. Aparținând unor confesiuni diferite – ortodoxă, greco-catolică, evanghelică, penticostală – acestea reflectă multietnicitatea satului. Dintre acestea, situată la cea mai mare înălțime este biserica evanghelică. Această clădire nu mai servește slujbelor care se slujeau, până de curând, în interiorul acesteia, ci este un monument istoric demn de vizitat.

Biserica evanghelică

Cea mai importantă clădire din localitatea Bălcaciu este biserica evanghelică, cu turnul datând din secolul al XV-lea. Monument istoric important, aceasta a suferit, de-a lungul timpului, numeroase modificări. De exemplu, în epoca medievală, biserica era înconjurată de două ziduri de apărare, dintre care a mai rămas unul singur. Zidul interior a fost demolat în 1807².

Fig. 2. Biserica evanghelică din Bălcaciu, construită în sec. XV. (Sursa: Maria Lazăr)

De-a lungul timpului, au existat numeroase lucrări de reparații a zidurilor bisericii, dintre care unele au fost ținta criticilor specialiștilor. De pildă, o lucrare de specialitate evidențiază efectuarea de lucrări de reparație prin folosirea de materiale nepotrivite, cum ar fi cimentul, dar și a unor materiale de proastă calitate³.

¹ Der Vorstand. 2012. "Kirchenarbeit in Bulkesch", disponibil online la <https://www.siebenbuerger.de/zeitung/artikel/hog/12494-kirchenarbeit-in-bulkesch.ht.ml>.

² "Biserica fortificată Bălcaciu". Agramonia. disponibil online la <https://www.agramonia.com/rm/attraction/fortified-church-b%C4%83lcaciu>.

³ Annemarie Rothe și Gabi Dolf-Bonekämper, *Die Kirchenburgenlandschaft Siebenbürgens. Strategien zur Erhaltung des europäischen Kulturerbes der Kirchenburgen in Siebenbürgen/Rumänien* (Berlin: Universitätsverlag

Biserica ortodoxă

Cu caracteristici ale stilului bizantin, având formă de cruce greacă, biserica ortodoxă din Bălcaciu are un aspect tipic confesiunii căreia îi servește drept lăcaș de cult. Este important de menționat că această biserică a fost construită relativ recent, în anul 1977, după ce vechea biserică ortodoxă din sat s-a năruit. În prezent, datorită predominanței etnicilor români în localitate, aceasta este biserica cea mai frecventată, de care sunt legați cei mai mulți enoriași.

Arhitectura laică

Dacă ne putem bucura de renovarea și grija permanentă arătată bisericii fortificate, clădirea fostei școli săsești, în schimb, nu trezește aceleași sentimente pozitive. După emigrarea în masă a sașilor din satele transilvănene, clădirea a fost dată în folosință populației românești.

Probabil ca urmare a unei tendințe la nivel național de restituire a clădirilor care aparținuseră, anterior naționalizării, etnicilor germani¹, clădirea fostei școli a încetat, în anul 2010, să mai fie utilizată drept Școală Primară, în cadrul învățământului de stat românesc. Demersul legal privind retrocedarea nu a fost finalizat, fapt ce a dus la vandalizarea și continua degradare a acesteia.

O altă clădire din centrul satului este Căminul Cultural, actualmente în curs de renovare. Și acesta are unele influențe săsești.

Alte clădiri semnificative din satul de demult au căpătat, în timp, alte întrebuințări. Fosta primărie a devenit, între timp, actuala grădiniță.

Fosta moară servește acum drept spațiu comercial aparținând unui mare lanț de magazine. Adaptarea la timpurile noi se constată și prin panourile fotovoltaice de pe acoperișul clădirii.

Cromatică

În mod tradițional, în satele locuite de sași, culorile folosite pentru vopsirea caselor sunt variate. În general, se preferă culori pastelate². Această preferință se va modifica, ca urmare a populării satului cu o majoritate compusă din români.

Fig.3 Case multicolore, Bălcaciu. (Sursa: Maria Lazăr)

der TU Berlin, 2013), 37, disponibil online la <https://api-depositonce.tu-berlin.de/server/api/core/bitstreams/1292bdeb-fe6d-43fb-bc29-6fe6f91d5e30/content>.

¹ Bénédicte Michalon, "Migrație internațională și recompunere spațială în România. Proprietatea imobiliară, miza relațiilor dintre sașii transilvăneni și actorii locali din comunitățile de origine", în *Reinventând germanitatea. Etnicizare, mobilitate și împrumut cultural la marginea Europei* (București: Tritonic, 2017), 181, disponibil online la <https://www.researchgate.net/publication/328580628>.

² Marius Barbieri, Alexandru Damian și Laura Damian, *Arhitectură+Urbanism. Locuirea rurală tradițională din județul (Alba Iulia: Altip, 2014), 139.*

Acoperișuri și frontoane

Majoritatea caselor sunt acoperite cu țiglă, existând o preferință pentru țigla de tip solzi, păstrându-se, astfel, tradiția¹. În general, acoperișurile sunt în formă triunghiulară, dar și trapezoidală².

Tot în sfera acoperișurilor tipice sașilor se încadrează și acela al Căminului Cultural, ce prezintă lucarne folosite pentru aerisire, pentru care este cunoscut, printre altele, orașul Sibiu³.

În prezent însă, întâlnim și acoperișuri mai moderne, realizate din diverse materiale, însă majoritatea caselor din această localitate sunt încă acoperite de țiglă.

Frontoanele sunt relativ sărace în decorațiuni, dar, atunci când ele există, se preferă motive cum ar fi vița-de-vie sau crucea, în strânsă legătură cu activitățile agricole și cu viața religioasă a locuitorilor.⁴

Fig. 4. Exemplu de fronton al unei case, cu motive vegetale, Bălcaci. (Sursa: Maria Lazăr)

Pe unele case, privitorul poate sesiza existența unui an, acela de construcție. Justificația acestor ani însemnați pe frontoanele caselor se găsește într-o lege dată de Curtea Imperială de la Viena, ce impunea anumite modele de fațadă, dar și obligativitatea notării anului construcției acesteia.⁵ În prezent, anul de construcție este un motiv de fală, în cazul caselor cu o vechime semnificativă.

Pridvoare

Pridvorul, acel spațiu intermediar care face legătura dintre exteriorul casei și interiorul acesteia are, în principal, o funcție practică. Majoritatea pridvoarelor din localitatea Bălcaci sunt realizate din lemn, existând doar câteva case cu pridvoare făcute din zidărie. Indiferent de materialul din care sunt realizate, pridvoarele sunt de foarte puține ori deschise. Necesitatea de a proteja, în lunile de iarnă, încăperile de frigul de afară face ca acestea să fie însoțite, cel mai adesea, de ferestre.

Ferestre

În mod tradițional, ferestrele și ușile sau obloanele acestora sunt realizate din lemn în zonele influențate de sași⁶, însă în prezent câștigă tot mai mult teren termopanul. Ferestrele vechi sunt înlocuite cu varianta lor modernă mai des decât alte elemente ale casei tradiționale,

¹ *Ibidem*, 148.

² *Ibidem*, 150.

³ "Care este explicația 'ochilor' la casele din Sibiu", Digi24, 2018, disponibil online la <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/social/care-este-explicatia-ochilor-la-casele-din-sibiu-857522>.

⁴ Marius Barbieri, Alexandru Damian și Laura Damian, *Arhitectură+Urbanism. Locuirea rurală tradițională din județul (Alba Iulia: Altip, 2014), 208.*

⁵ *Ibidem*, 111.

⁶ Eugen Vaida, coord., *Ghid de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural. Zona cu influență săsească* (București: Pro Editură și Tipografie, 2017), 42, disponibil online la <https://oar.archi/buna-practica/ghiduri-de-arhitectura/>.

fiindcă lemnul din care sunt făcute nu protejează casa la fel de bine ca termopanul în fața capriciilor vremii. O astfel de gândire pragmatică stă în spatele deciziei de a înlocui ferestrele frumos ornamentate și colorate – de cele mai multe ori, în aceeași culoare ca poarta și ușa casei – cu banalul termopan alb.

Porți

Porțile tradiționale sunt realizate din lemn¹ și sunt vopsite majoritar în maro, verde și albastru.² În prezent, se constată o scădere drastică a acestui tip de porți, preferându-se porțile și gardurile din fier forjat.

Fig. 5. Poartă tradițională din lemn, având inscripționat anul construirii casei. (Sursa: Maria Lazăr)

În cazul în care porțile din lemn nu sunt îngrijite constant, degradarea acestora este una accelerată, astfel că se preferă fierul forjat, un material mult mai rezistent. Chiar dacă poate fi afectat de rugină, acesta nu este nicicum la fel de perisabil ca lemnul, care este predispus să putrezească, dacă nu este îngrijit corespunzător.

Caracter multietnic

Pe lângă casele tradiționale săsești, în acest sat mai sunt întâlnite și case tradiționale specifice zonei Munților Apuseni, dar și reinterpretări moderne ale acestora.

Structura tradițională a caselor din zona menționată anterior este condiționată de materialele prime aflate la îndemâna locuitorilor acesteia: baza clădirii trebuie realizată din piatră sau zidărie, nivelul superior și podul fiind construite din lemn.³ Chiar dacă în sat există clădiri ce au, în mare parte, trăsături specifice locuințelor din zona etnografică a Țării Moților, există numeroase elemente moderne ce trădează construcția de dată recentă, din jurul anilor '90/2000: absența târnațului, prezența termopanelor, acoperișul din azbociment.⁴

Fără a respecta vreo tradiție din zona Munților Apuseni, azbocimentul devine utilizat frecvent în țara noastră în a doua jumătate a secolului XX, menținându-și popularitatea până la trecerea în noul mileniu.⁵ De precizat este că, în satul Bălcaciu, singurele construcții care

¹ Marius Barbieri, Alexandru Damian și Laura Damian, *Arhitectură+Urbanism. Locuirea rurală tradițională din județul (Alba Iulia: Altip, 2014), 191.*

² *Ibidem*, 188.

³ Marius Barbieri, coord., *Reglementări urbanistice ilustrate pentru zona Valea Arieșului*, (Alba Iulia: Altip, 2012), 29.

⁴ *Ibidem*, 50.

⁵ Alin Olărescu, "Elemente identitare ale satului românesc: materiale și tehnici de construcție", în *Studii și Comunicări/DIS*, XIV (București: Mega Print SRL, 2023), 406, disponibil online la: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1191476>.

au deasupra astfel de plăci sunt cele deținute de persoane care au locuit în Țara Moților, fiind ridicate în jurul anilor '90/2000, când azbocimentul era încă un material des întâlnit în construcții.

Ca urmare a amestecului etnic din localitate, unele case săsești au fost modernizate de noii locuitori, care nu au respectat vechea tradiție, ci au acționat conform propriului gust estetic. După cum au observat Andrea Corsale și Monica Iorio, „[...]românii și romii care locuiesc în vechile case săsești tind să le modernizeze radical punând jaluzele, geamuri și uși de termopan, porți de metal sau balcoane la etaj, sau înlocuiesc micul acoperiș înclinat (trăsătură a caselor din satele săsești) sau schimbă culoarea fațadelor, alegând culori mai puternice.”¹

În localitate au apărut, în mod inevitabil, și vile ori case al căror stil arhitectural este total diferit de cel specific zonei. Globalizarea își face, astfel, simțită prezența. La fel ca în trecut, casa rămâne un simbol al bunăstării și un bun cu care proprietarul se mândrește. Cele câteva vile existente în sat sunt deținute de persoane care au lucrat sau încă lucrează în străinătate, fiind, de fapt, locuite numai temporar. În unele situații, impunătoarele case sunt goale în majoritatea timpului, fiind date spre întreținere unui locuitor de încredere din sat, cel mai adesea rudă a proprietarului.

Un alt element de modernitate în cazul locuințelor ridicate recent este dat de poziționarea acestora în raport cu restul gospodăriei, ele aflându-se la o distanță semnificativă de trotuar.

Caracterul lor atipic este cu atât mai evident cu cât construcțiile sunt amplasate în interiorul unui fost sat săsesc, în care poziționarea locuinței „cu fațada principală pe limita de proprietate la aliniamentul stradal”² este norma.

În contextul globalizării, arhitectura rurală suferă din cauza unei puternice influențe străine. Recunoașterea valorii caselor tradiționale și a necesității conservării lor este recunoscută de specialiști, însă oamenii obișnuiți sunt, de mult ori, mai atrași de tendințele actuale decât de păstrarea moștenirii culturale ce le-a fost încredințată.

CONCLUZII

În țara noastră există numeroase sate, mai mult sau mai puțin cunoscute, ce cuprind, pe lângă o istorie complexă, monumente istorice și clădiri a căror arhitectură merită conservată. Exemplul satului Bălcaci evidențiază mersul firesc al lucrurilor, fără o prea mare implicare instituțională în ceea ce privește aspectul clădirilor din localitate. Pe lângă deja existentele eforturi de a păstra biserica fortificată într-o condiție exemplară, este necesară o inițiativă înspre menținerea frumuseții arhitecturale a locului. În absența unei educații culturale solide și a fondurilor alocate în acest sens, clădiri vechi, de o deosebită frumusețe, riscă să se degradeze sau să treacă printr-un artificial proces de modernizare, ce viciază frumusețea zonei. În prezent, satul din zona etnografică a Târnavei Mici încă are de pus în valoare moștenirea frumoasă lăsată în urmă de foștii locuitori, sașii.

References:

Andreescu, Ștefan. *Vlad Țepeș Dracula. Între legendă și adevăr istoric*. București: Editura Enciclopedică, 1998, disponibil online la https://bjmures.ro/wp-content/downloads/carteia_pentru_studenti/A/StefanAndreescu-Vlad_Tepes.pdf, accesat la 11.01.2025.

¹ Andrea Corsale și Monica Iorio, “Managementul turistic al patrimoniului săsesc”, în *Reinventând germanitatea. Etnicizare, mobilitate și împrumut cultural la marginea Europei* (București: Tritonic, 2017), 75, disponibil online la <https://www.researchgate.net/publication/328580628>.

² Eugen Vaida, coord., *Ghid de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural. Zona cu influență săsească* (București: Pro Editură și Tipografie, 2017), 8, disponibil online la <https://oar.archi/buna-practica/ghiduri-de-arhitectura/>.

- Arcanum; *Großfürstentum Siebenbürgen (1769–1773) - First Military Survey*. Disponibil online la <https://maps.arcanum.com/en/map/firstsurvey-transylvania/?layers=142&bbox=2676553.4770202353%2C5810690.779926903%2C2682558.5610548896%2C5812850.125975958>, accesat la 18.12.2024.
- Baciu, Ancuța, și Moise, Irina Mihaela. “Arhitectura rezidențială săsească”, în *Argument*. 7, 2015, disponibil online la <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1057380>, accesat la 15.12.2024.
- Barbieri, Marius, coord., *Reglementări urbanistice ilustrate pentru zona Valea Arieșului*. Alba Iulia: Altip, 2012.
- Barbieri, Marius, Damian, Alexandru, Damian, Laura. *Arhitectură+Urbanism. Locuirea rurală tradițională din județul*. Alba Iulia: Altip, 2014.
- Corsale, Andrea, and Monica Iorio. „Managementul turistic al patrimoniului săsesc.” În *Reinventând germanitatea. Etnicizare, mobilitate și împrumut cultural la marginea Europei*. Ovidiu Oltean, Remus Gabriel Anghel, Christian Schuster (editori), 67-88. București: Tritonic, 2017. disponibil online la <https://www.researchgate.net/publication/328580628>, accesat în data de 14.11.2024.
- Der Vorstand. “Kirchenarbeit in Bulkesch”. *Siebenbuerger*. 2012, disponibil online la <https://www.siebenbuerger.de/zeitung/artikel/hog/12494-kirchenarbeit-in-bulkesch.html>, accesat la 13.01.2025.
- Furu, Árpád. „Arhitectură rurală în Transilvania. Influențe, evoluții, zonificare”, în *Manual de specialitate pentru studenți și cursanți postuniversitari*. Cluj Napoca: Transilvania Trust, 2015, disponibil online la https://www.academia.edu/31938851/Arhitectur%C4%83_rural%C4%83_%C3%AEn_Transilvania_Influen%C8%9Be_evolu%C8%9Bii_zonificare_2015, accesat în 15.12.2024.
- Ghinea, Dan. *Enciclopedia geografică a României*. Ediția a IV-a, Toronto, 2018. Disponibil online la <https://tile.loc.gov/storage-services/master/gdc/gdcebookspub/20/19/27/92/10/2019279210/2019279210.pdf>, accesat în 15.12.2024.
- Michalon, Bénédicte. „Migrație internațională și recompunere spațială în România. Proprietatea imobiliară, miza relațiilor dintre sașii transilvăneni și actorii locali din comunitățile de origine”, în *Reinventând germanitatea. Etnicizare, mobilitate și împrumut cultural la marginea Europei*. București: Tritonic, 2017, disponibil online la <https://www.researchgate.net/publication/328580628>, accesat în 11.01.2025.
- Olărescu, Alin. „Elemente identitare ale satului românesc: materiale și tehnici de construcție”, în *Studii și Comunicări/DIS*, XIV. București: Mega Print SRL, 2023, disponibil online la: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1191476>, accesat în 12.01.2025.
- Rothe, Annemarie și Dolff-Bonekämper, Gabi. *Die Kirchenburgenlandschaft Siebenbürgens. Strategien zur Erhaltung des europäischen Kulturerbes der Kirchenburgen in Siebenbürgen/Rumänien*. Berlin: Universitätsverlag der TU Berlin, 2013. Disponibil online la https://api-depositonce.tu-berlin.de/server/api/core/bitstreams/1292_bdeb-fe6d-43fb-bc29-6fe6f91d5e30/content, accesat în 03.01.2025.
- Rustoiu, Gabriel și Moga, Vasile, edit., *Istoria județului Alba*. CD, Alba Iulia, 2013.
- Vaida, Eugen (coord.). *Ghid de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural. Zona cu influență, săsească*. București: Pro Editură și Tipografie, 2017, disponibil online la <https://oar.archi.buna-practica/ghiduri-de-arhitectura/>, accesat în 13.01.2025.
- Varga, Árpád. *Fehér megye településeinek etnikai (anyanyelvi/nemzetiségi) adatai 1850-2002*, disponibil online la <https://www.kia.hu/kiakonyvtar/konyvtar/erdely/erd2002/ab2002.pdf>, accesat în 03.01.2025.
- Vofkori, László și Lenart, Ana. “Unități administrativ-teritoriale istorice și regiuni etnografice în sudul și estul Transilvaniei”, în *Acta 1998*. Miercurea Ciuc: T3 Kiado, 1999. Disponibil online la https://epa.oszk.hu/03200/03277/00007/pdf/EPA03277_acta_1998_2_027_035.pdf, accesat în 12.12.2024.

Alte surse:

- „Biserica fortificată Bălcaci”. Agramonia, disponibil online la <https://www.agramonia.com/rm/attraction/fortified-church-b%C4%83lcaci>, accesat la 11.01.2025.
- „Care este explicația ‘ochilor’ la casele din Sibiu”. Digi24. 2018, disponibil online la <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/social/care-este-explicatia-ochilor-la-casele-din-sibiu-857522>, accesat la 13.01.2025.
- „Rezultate definitive. Caracteristici demografice. Populația rezidentă (Sexe, Județe, Municipii, orașe și comune*, Sate*)”. Institutul Național de Statistică. 2021. Disponibil online la <https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive/>, accesat la 03.01.2025.

BIONOTE:

MARIA LAZĂR graduated from the University “1 Decembrie 1918” from Alba Iulia with a bachelor's degree in “Romanian language and literature - English language and literature”. Her passion for literature and ethnology alike lead her to continue her studies with the master's programme “Romanian Literature and Culture within the European Context”. Having a curious personality and a passion for learning and sharing knowledge, she recently began a teaching career, focused on Romanian and English.